

BLOEMEN-STUDIE.

DOOR

HUGO DE VRIES.

E. HEIMANS en JAC. P. THIJSSSE. *Geïllustreerde Flora van Nederland* — Amsterdam, W. VERSLUYS, 1899.

Dr. H. J. CALKOEN. *De bloem en hare geheimen* — Amsterdam, C. A. J. VAN DISHOECK 1899.

P. TEUNISSEN. *Op excursie!* Jaarboekje voor natuurvrienden. 1e Jaargang, 1899, C. A. J. VAN DISHOECK.

P. et C. NABONNAND, *Etablissement d'horticulture, Golfe-Juan et Antibes* (Alpes Maritimes).

Den geheelen winter door zien wij tegenwoordig een rijkdom van bloemen, in onze winkels, op onze feestdagen en in onze kamers. Een rijkdom van kleuren en vormen, die ons bijna doet vergeten dat het winter is. Toch verlangen wij naar het voorjaar, dat eindelijk, na een twee maanden te langen winter, toch komt. Het brengt ons geheel andere bloemen. Kleiner en onaanzienlijker, maar liefelijker en aantrekkelijker. En vooral toegankelijker.

Wel komen de winterbloemen van het *Pays du Soleil*, van de zonnige en warme kusten der Middellandsche Zee, maar toch hebben ze iets koude en iets stijfs. In hunne uitstalling is te veel kunst, te weinig natuur. Zij wekken u niet op tot een nadere kennismaking, tot een studie van hun wezen en leven. Ter nauwernood interesseert u de naam. Rozen, anjelieren en violieren vindt men er onder, grove en fijne Anemonen (*Anemone coronaria* en *A. fulgens*), *Freesia*, *Isia*, *Arctotis*, en zoovele andere, die des zomers ook bij ons gekweekt worden, verder een aantal soorten van *Acacia*, meestal ten onrechte *Mimosa* genoemd, met hare gele bloemhoofdjes, die zich als kogeltjes of als cilindertjes voordoen, de eigenaardige bloemen en bladeren van

den *Eucalyptus* (*E. Globulus*) die men ten onzent niet ziet bloeien, allerlei grillige vormen van Orchideeën, enz. enz.

Wie zich een denkbeeld wil maken van de uitgebreidheid dezer culturen en van den omvang van dezen handel leze PHILLIPPE L. DE VILMORIN's boekje over *Les fleurs à Paris*. Of wel hij ontbiede een catalogus van de firma NABONNAND aan den *Golfe-Juan*, of van eenige andere firma uit het bloemenland. Afgesneden bloemen worden door hen in papieren doosjes of gesloten mandjes van zeer licht vlechtwerk verzonden, en voor den geringen prijs van twee francs kan men van October tot aan 't eind van Mei zulk een postzending van bloemen ontbieden. Men krijgt ze versch afgesneden en zij komen zoo frisch aan, alsof men ze zelf van de planten geplukt had. De soorten wisselen met het seizoen, maar op verscheidenheid kan men steeds rekenen, vooral als men groote postpakketten bestelt, of, onder verhooging van prijs, bij voorkeur zeldzame soorten wenscht te ontvangen. Ook kan men zich per maand voor geregelde wekelijksche zendingen abonneeren.

Maar die zuidelijke bloemen doen ons meer watertanden naar de zuidelijke zon en naar onzen eigen zomer, dan dat zij eigenlijk onze behoefte bevredigen. En zoodra het voorjaar aanbreekt keert zich onze belangstelling naar de ware, de zuivere natuur, die niet half natuur en half kunst is. Het speenkruid, de *Draba verna*, de *Corydalis*, de water-boterbloem, het hoefblad en de wilgen bloeien en lokken ons naar buiten; de *Ribes* en de *Primula's* in onze tuinen worden door allerlei bijen bezocht; hyacinten, tulpen, *Scilla's* herinneren ons aan Haarlem's bloemenpracht.

Hoe leeft een bloem en wat doet zij om de insecten te lokken, hoe wordt zij bevrucht? Hoe heeft de plant den winter doorgebracht om zóó vroeg hare bloemen te kunnen ontplooien? Al die kleine voorjaarsbloemen lokken ons tot studie, tot opmerken, tot waarnemen en vergelijken. En eerst daardoor komen wij tot het ware natuurgenet, dat ons ontwikkelt en telkens meer boeit.

De groote uitbreiding, die deze opvatting der natuur-studie in de laatste jaren verkregen heeft en die nog steeds toeneemt, is een zeer gelukkig verschijnsel. Voor een deel ontspruit zij uit een natuurlijke behoefte, voor een ander deel echter daaruit, dat de vooruitgang der wetenschap zoo geheel nieuwe gezichtspunten geopend heeft, en dat mannen opgestaan zijn, die het zich tot taak hebben gesteld, deze uitkomsten en gezichtspunten in zoo wijd mogelijken kring bekend en voor onze volksontwikkeling zoo vruchtbaar mogelijk te maken.

In hoe korten tijd hebben zich »De Levende Natuur” en »De natuur in!” gemaakt tot de geliefde gidsen op dit gebied! Het is verwonderlijk, welk een invloed deze tijdschriften hebben. Voor velen voorzien zij in een lang gevoelde behoefte; anderen, die haar eerst koud ontvingen, zijn thans vol enthousiasme. De studie der levende natuuri was ten onzent op een verkeerden weg geraakt. De belangstelling beperkte zich tot de soorten van LINNÉ, vooral tot zeldzame of nieuwe inlandsche gewassen. Het oude verkeerde voorschrift van den grooten priester van het systeem: »een goed botanicus let niet op de kleinere verschillen” — bedoeld waren alle verschillen kleiner dan die tusschen de soorten van den meester — gold nog steeds, en oefende nog steeds zijn geestdoodende werking uit.

Thans zijn wij daarvan vrij. Er is aan planten en dieren heel wat anders te zien dan de soortsnamen en de soortskennmerken. Het is alles leven, ontwikkeling, verandering, strijd, vooruitgang en overwinning, wat onze belangstelling boeit. En zulk een belangstelling leidt noodzakelijk tot eigen ontwikkeling en vooruitgang.

Zelf opmerken en waarnemen, ziedaar de leuze. Alleen de weg daartoe moet u gewezen worden. Dit is de bestemming van het *Jaarboekje voor Natuurvrienden*, door P. TEUNISSEN onder den naam *Op excursie!* uitgegeven, en waarvan thans de eerste jaargang (1 April 99—1 April 1900) voor mij ligt. Het is een zakboekje, in handig formaat, met een kalender voor de aantekening uwer excursies, en met korte lijsten voor wat ge daarop in elke maand verwachten moogt of te verrichten hebt. Lijsten van bloeiende boomen, heesters en kruiden, van wat in den moestuin, op de bloemisterij, in den boomgaard en op den akker voorvalt, van vogels, insecten en andere dieren, telkens besloten door een reeks kleine opgaven, die uw aandacht op een of ander belangrijk verschijnsel van het seizoen vestigen. Ten slotte een reeks van afbeeldingen van eenige der grootere soorten van torren, vlinders en sprinkhanen, om die des te gemakkelijker te herkennen. — Onmisbaar voor ieder, die de leiding van schoolwandelings op zich neemt.

Omvangrijker, op jarenlange studie en op de bij eigen onderwijs opgedane ondervinding berustend, is HEIMANS EN THIJSSÉ'S Geïllustreerde Flora van Nederland. Het is een Handleiding voor het bepalen van den naam der in Nederland wildgroeijende en verbouwde gewassen, een boekje dat naast SURINGAR en HEUKELS zich spoedig een goede plaats zal verwerven. Het is niet bestemd voor plantkundigen of

studenten in de botanie; integendeel het is ingericht op beginners, die nog niets van planten weten en aan de hand van dezen betrouwbaren gids hun eerste stappen op het gebied der natuurstudie doen.

Gedrukt in het formaat der gewone schetsboekjes, en bestemd om met dezen te worden medegenomen en gebruikt, trekt het allereerst uw aandacht door den grooten rijkdom aan figuurtjes. Er zijn er ruim 3400; iedere plant heeft er minstens een. En ik verbaas mij over het talent, waarmede de schrijvers het kenmerkende, het typische van elke plant met een paar lijnen of in een klein schetsje hebben weergegeven. Uitvoerige, gekleurde platen, zooals die van CALKOEN'S Planten-atlas zijn natuurlijk geheel iets anders, maar zóó typisch, zóó sprekend en zóó snel tot herkenning voerend als deze schetsjes zijn zij toch niet. Daarbij komt de volledigheid, die natuurlijk bij groote of gekleurde platen niet anders dan bij groote kostbaarheid te bereiken is, en die zelfs OUDEMANS' Flora van Nederland miste. Toch is die volledigheid een van de beste middelen, zoo niet het eenige goede, om fouten, die de aanvanger natuurlijk bij het determineeren maakt, zooveel mogelijk te doen vinden en herstellen.

Het geheele boekje is een dichotomische tabel. Daarbij gaat het van geheel andere kenmerken uit, dan andere, voor meer gevorderden bestemde Zak-Flora's. Het houdt allereerst rekening met de onderverinding, dat bijna ieder, die in zijn jeugd begint met het verzamelen van planten, in de eerste jaren de grassen en melden, en allerlei andere soorten met kleine, onaanzienlijke en moeilijke bloemen verwaarloost. Eerst als men een goed aantal andere planten kent wendt men zich tot deze. Vandaar een eerste lijst voor die meer in het ooglopende planten, en een tweede voor die met onduidelijke bloemen.

Het is niet om het verzamelen van planten te doen, vooral niet om het verouderde streven naar een groote verzameling of naar volledigheid in de hand te werken. Integendeel, de naam der plant is slechts het middel; waarnemen, opmerken, zelf teekenen of schetsen is het doel. Het is een boek, waarin de schrijvers aan de lezers veel te doen overlaten, veel te doen opgeven. Maar juist dit is een bron van ontwikkeling en een aansporing tot verdere eigen studie.

Alle in ons land wild groeiende planten, alle verbouwde gewassen en enkele algemeen gekweekte sierplanten kan men er mede bepalen, en dit met een terminologie, die zoo eenvoudig en zoo weinig kunstmatig is, als maar eenigzins mogelijk was. Aan hollandsche namen is

de voorkeur gegeven boven de latijnsche, aan bekende en duidelijke groepen boven de hen samenstellende soorten. Vergiftige soorten zijn als zoodanig gemerkt, en zeldzame planten worden steeds in de bescheidenheid en bizondere zorgen der verzamelaars aanbevolen. Er worden toch zoo langzamerhand al genoeg mooie planten uitgeroeid.

De schrijvers plaatsen op den titel »*Eerste duizend.*» Moge spoedig een tweede en een derde duizendtal noodig en binnen niet te langen tijd ook door een tweeden druk gevolgd worden!

Wie reeds dieper in de studie der levende natuur is ingedrongen, den bouw en de namen van vele bloemen kent, die stelt voornamelijk belang in wat Dr. CALKOEN *hare geheimen* noemt. Lees zijn boek, en het zijn voor u geen geheimen meer. Rijker aan doelmatige inrichtingen, aan fijne bijzonderheden, aan voortdurende veranderingen, aan boeiende tooneeltjes is er in de natuur zeker niets dan de insectenlokkende bloemen. Wie heeft wel niet eens een bij of vlinder bespied bij haar bezoek in een bloem? Honing en stuifmeel zijn *haar* doel; de bevruchting het doel, waarmede de bloem haar deze aanbiedt. Op veel wat mooi en belangrijk is, en wat door den lezer zelve in de vrije natuur kan worden waargenomen, wordt men hier opmerkzaam gemaakt. Tal van keurige afbeeldingen maken het lezen van den helderen tekst ook voor den tehuis blijvende tot een genoegen, maar het doel is toch, dat het beschrevene telkens met het levende worde vergeleken.

De bouw der bloemen, de bestuiving en de bevruchting, de wisselwerking tusschen de bloemen onzer inlandsche planten en insecten, de aanlokkende kleuren en de verspreiding van vruchten en en zaden vormen de voornaamste hoofdstukken. Voeg daarbij een bloei-kalender, een schets van de praktijk der imkers en van het honinggewin in verband met het bloemenbezoek door insecten.

Het is een handig lees- en studieboek met een honderdtal duidelijke en zeer leerrijke figuren. Wel met een zeer bepaalde strekking, maar eene, die zonder twijfel algemeen bijval zal vinden.

Het is een schone taak, de uitkomsten der wetenschap dienstbaar te maken aan de volksontwikkeling, de harten en oogen te openen voor wat de natuur ons belangrijks biedt. En de drie boeken, die ik in dit opstel bij mijne lezers hoop te hebben ingeleid, zullen het jaar 1899 als een vruchtbaar jaar in deze richting in de herinnering doen blijven.